

Oktober 2014

Neimed Krimpbericht

Bevolkingsdaling in Limburg op het platteland of ook in de stad?

Bevolkingsdaling treedt niet alleen op op het platteland, maar ook in stedelijke gebieden. In Limburg krimpen bijna alle steden, dit in tegenstelling tot elders in Nederland waar stedelijke krimp minder dominant aanwezig is. Zeker in het dichtbevolkte Zuid-Limburg zijn de afstanden tot de voorzieningen in de steden over het algemeen niet groot. Daarom is de trek naar de stad minder aanwezig. Wonen buiten de stedelijke gemeenten blijft aantrekkelijk, ook bij bevolkingsdaling. Leegloop van het platteland is in (Zuid-)Limburg niet aan de orde.

Daalt het aantal inwoners in Limburg vooral op het platteland of ook in de stad?

Het verschijnsel van bevolkingsdaling roept vaak het beeld op van leegloop van het platteland. Klopt dat beeld voor de deelgebieden van Limburg? Komt de ontwikkeling in deze provincie overeen met andere regio's in Nederland?

Meer structurele ontwikkeling

De bevolkingsontwikkeling kan door tijdelijke omstandigheden schommelingen vertonen. Om de meer structurele ontwikkeling in beeld te brengen, wordt het aantal inwoners per 1 januari 2015 (raming op basis van de ontwikkeling tot 1 september 2014) vergeleken met het aantal op 1 januari 1995. Zo'n 20 jaar geleden is de bevolkingsdaling binnen Limburg begonnen (Krimpbericht februari 2014). Daarnaast wordt in Tabel 1 ook de meer actuele ontwikkeling in de afgelopen 10 jaar gegeven. In Tabel 1 zijn per Limburgse regio de gemeenten geplaatst in de volgorde van het aantal inwoners.

Zuid-Limburg

Uit Tabel 1 blijkt dat in de genoemde perioden het aantal inwoners gedaald is in de drie Zuid-Limburgse regio's. In **Parkstad Limburg** is het aantal inwoners in de stad minstens evenveel gedaald als in de niet-stedelijke gemeenten. Ook in de **Westelijke Mijnstreek** was er een duidelijke daling in de stad, maar die daling was wel wat minder dan in de niet-stedelijke gemeenten. In de regio **Maastricht en Mergelland** is de situatie anders. In de genoemde perioden is het aantal inwoners van Maastricht niet gedaald maar gestegen. Met ingang van 1995 worden in Maastricht minder kinderen geboren dan er mensen sterven. De groei van Maastricht is dus te danken aan een inkomend migratiesaldo. Daarbij zal de groei van het aantal studenten een belangrijke rol hebben gespeeld.

In Nederland zijn 30 steden die meer dan 100.000 inwoners hebben, waaronder **Maastricht**. Maastricht is de eerste grote stad waar de natuurlijke aanwas (saldo van geboorte en sterfte) kleiner werd dan nul. Zoals vermeld, gebeurde dat in 1995. Pas 14 jaar later in 2009 volgde Emmen. In die stad daalt het aantal inwoners met ingang van 2010. De volgende stad met meer dan 100.000 inwoners waar de natuurlijke aanwas kleiner wordt dan nul, is naar verwachting Apeldoorn. Daar is de natuurlijke aanwas nu ongeveer gelijk aan nul en daar groeit het aantal inwoners nog wel.

Voor **Zuid-Limburg** geldt dus dat de bevolking in stedelijke gemeenten ongeveer even snel daalt dan in landelijke gemeenten, met uitzondering van Maastricht.

Noord- en Midden-Limburg

In **Midden-Limburg** is in genoemde perioden het aantal inwoners nog niet gedaald. In **Roermond** is sprake van een opvallende ontwikkeling. In de genoemde perioden was daar de relatieve bevolkingsgroei het grootste van alle Limburgse gemeenten. In Weert was de bevolkingsgroei minder dan in Roermond, maar wel groter dan in de regio als geheel. Dat geldt overigens ook voor de niet-stedelijke gemeente Nederweert. In Midden-Limburg treedt dus alleen in niet-stedelijke gemeenten bevolkingsdaling op.

In **Noord-Limburg** valt **Venlo** op door een achterblijvende bevolkingsgroei. De afgelopen tien jaar is daar het aantal inwoners per saldo zelfs gedaald. In Noord-Limburg blijft de bevolkingsontwikkeling dus duidelijk achter in de stad.

Tabel 1 Bevolkingsontwikkeling van 1995 naar 2015

	Aantal inwoners per 1-1- 2015	Procentuele verandering			Aantal inwoners per 1-1- 2015	Procentuele verandering	
		1995- 2015	2005- 2015			1995- 2015	2005- 2015
Nederland	16.892.000	9,5	3,6	West. Mijnstreek	148.000	-4,1	-4,2
Limburg	1.118.000	-1,1	-1,6	Sittard-Geleen	94.000	-2,6	-3,6
				Stein	25.000	-6,2	-6,2
Noord-Limburg	281.000	4,8	0,7	Beek	16.000	-5,3	-4,4
Venlo	101.000	1,8	-0,6	Schinnen	13.000	-8,2	-4,6
Peel en Maas	43.000	6,3	2,0				
Venray	43.000	10,3	1,5	Parkstad Limburg	247.000	-8,9	-5,1
Horst aan de Maas	42.000	8,8	3,0	Heerlen	88.000	-8,9	-5,2
Gennep	17.000	3,0	2,7	Kerkrade	46.000	-11,9	-6,4
Beesel	14.000	3,0	0,8	Landgraaf	37.000	-9,3	-5,4
Bergen	13.000	-0,5	-3,0	Brunssum	29.000	-5,5	-3,3
Mook en Middelaar	8.000	3,7	-3,3	Nuth	16.000	-7,3	-2,7
				Voerendaal	12.000	-6,1	-4,3
Midden-Limburg	235.000	3,3	0,5	Simpelveld	11.000	-9,4	-5,4
Roermond	57.000	10,5	5,4	Onderbanken	8.000	-7,2	-6,4
Weert	49.000	4,6	0,5				
Leudal	36.000	1,7	-2,1	Maastricht en Merg.	207.000	-1,0	-1,0
Echt-Susteren	32.000	-0,1	-1,4	Maastricht	123.000	3,6	1,1
Maasgouw	24.000	-4,0	-3,1	Eijsden-Margraten	25.000	-2,6	-1,4
Roerdalen	21.000	-3,1	-2,5	Meerssen	19.000	-8,2	-4,3
Nederweert	17.000	6,4	3,2	Valkenburg a/d Geul	17.000	-8,5	-5,8
				Gulpen-Wittem	14.000	-7,6	-4,1
				Vaals	10.000	-12,4	-5,9

2015 is geraamd op basis van de ontwikkeling tot september 2014.

Bron: CBS, bewerking KcBB.

Vergelijking met elders in Nederland

Bevolkingsdaling of achterblijven van bevolkingsgroei is in Limburg dus niet iets van alleen landelijke gemeenten. Dit verschijnsel treedt in die provincie ook op in veel steden. Hoe zit dat elders in Nederland? Omdat bevolkingsdaling daar over het algemeen later is begonnen, wordt nu gekeken naar de ontwikkeling in de afgelopen tien jaar.

In alle provincies met uitzondering van Flevoland zijn inmiddels gemeenten met structurele bevolkingsdaling. Dit verschijnsel treedt aan de randen van Nederland echter meer op dan in het centrum van het land. Limburg wordt daarom niet vergeleken met Nederland als geheel, maar met Nederland exclusief Flevoland, Utrecht, Noord- en Zuid-Holland.

Het CBS hanteert een indeling naar de stedelijkheid van gemeenten: 1 Zeer sterk stedelijk, 2 Sterk stedelijk, 3 Matig stedelijk, 4 Weinig stedelijk en 5 Niet stedelijk. Omdat de aantallen gemeenten in de eerste twee categorieën klein zijn, worden in Tabel 2 de eerste drie categorieën samengevat met de term Stedelijk.

Uit Tabel 2 blijkt dat in de grensprovincies van Nederland in 43% van de gemeenten het aantal inwoners is gedaald van 2005 naar 2015. In Limburg was dat in 73% van de gemeenten, dus veel meer dan in de grensprovincies.

Het percentage van dalende gemeenten bij het totaal is in Tabel 2 op 100 gesteld. Dan is het percentage van dalende gemeenten bij stedelijke gemeenten in de grensprovincies 64 en in Limburg 92. In Limburg is het percentage van dalende gemeenten bij stedelijk dus relatief hoog. Ook buiten Limburg komt bevolkingsdaling dus voor bij stedelijke gemeenten maar in Limburg in veel sterkere mate.

Tabel 2 Aantal gemeenten met bevolkingsdaling van 2005 naar 2015, naar stedelijkheid

	Totaal aantal	Stedelijk	Weinig stedelijk	Niet stedelijk
Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Limburg, Noord-Brabant en Zeeland				
Totaal aantal gemeenten	253	68	106	79
Aantal met daling	110	19	45	45
Met daling in % totaal	43%	28%	42%	57%
	100	64	98	131
Limburg				
Totaal aantal gemeenten	33	9	14	10
Aantal met daling	24	6	8	10
Met daling in % totaal	73%	67%	57%	100%
	100	92	79	138

Bron: CBS, bewerking KcBB.

Waarom is er in Limburg geen extra bevolkingsdaling buiten stedelijke gemeenten?

Zeker in het dichtbevolkte Zuid-Limburg zijn de afstanden tot de voorzieningen in de steden over het algemeen niet groot. Wonen buiten de stedelijke gemeenten blijft daardoor aantrekkelijk, ook bij bevolkingsdaling. Leegloop van het platteland is in (Zuid-)Limburg daarom niet aan de orde. Leegloop ontstaat in onaantrekkelijke woonomgevingen. Die liggen in Zuid-Limburg in bepaalde wijken van de steden en niet buiten de steden.

Wim Derks

(Noot redactie: Wim Derks is econoom en werkzaam bij Kenniscentrum voor Bevolkingsdaling en Beleid.)